

Komunismus i u nás po roce 1920 strhl za sebou téměř celou mladou generaci spisovatelkou. Byl to jen doklad jeho reálné síly. Volalo se i u nás tehdy z měšťácké strany úzkostlivě po tzv. kulturní restauraci, tj. po návratu k starým buržoazním tradicím. Strach byl zcela přirozený. I autoři nesocialističtí podléhají novým tektonickým silám revoluce. Bylo to vidět zvláště v dramatu, jak se tehdy prudce skácela stará psychologická hra, jak pohořel ibsenismus, jak mizely z jeviště všechny tvárné prostředky individualizující scény. Čapek, Šalda, Lom, Dvořák chápali se kolektivních prvků dramatických, davy v nejpodivnějších podobách hnaly se přes scénu — byla to jen potřeba vyrovnat se s nimi, u některých básníků opravdu žitá, u jiných jen laboratorně vykonstruovaná, aby „nezůstali na ocet“. Je otázka, zbylo-li z toho všeho něco konkrétního, něco opravdu dobově typického. Sociologická kritika měla by tu vděčné pole pro studium.

V lyrice objevil se přes abstraktnější prostředky tohoto umění vůči divadlu vliv sociálního přehodnocení společenských sil mnohem hmatatelněji. Po tři léta mluvilo se u nás o proletářské poezii a teď již rok mluví se ještě horlivěji o jejím zániku. Několik nejprůbojnějších talentů posledních let vzdalo se slavnostně své sociopoetické minulosti, zaměnilo ji za heslo čistého poetismu, a protože to vpadlo do doby, kdy i politický postup integrálního socialismu se zevně zastavil, kdy např.

Zinověv hovoří o dočasné stabilizaci kapitalismu, našlo se dosti těch, kdo z jedné strany bariéry konstatují to se škodolibým ulehčením, i těch, kdo ze stanoviska komunistického vedou boj proti nové, netřídní orientaci mladé generace.

Několik slov o proletářské poezii. Věřím, že těch několik lyrických děl, jež dosud toto úsilí po sobě zanechalo, je opravdovým přínosem do umění. Dost možná, že tu poezie vzala na sebe úkol, jenž jí samotné zcela nepřislušel. Do křehkých, lehkých vln rytmizovaného slova-citu chtěla vtělit všechen úžas a zvrát nových lidských skutečností, jež přinesla a zanášila stále latentní sociální revoluce do společenské struktury. Chtěla vyjádřit tradičním jazykem nové funkce hromadných zápasů, hromadné práce, chtěla lyrickými prostředky dramatizovat gesto proletáře, uvědomujícího si svoji sílu, své zdraví, svou přicházející svobodu. Chtěla být především proletářskou v tom smyslu, že chtěla zpívat ústy člověka pracujícího, dívati se jeho očima, hledat jeho krásu.

V praxi ovšem znešvarili epigoni této poezie její klady. Sentimentální opakování slova „bída“ není pravdou ani poezií. Ale to nebylo cílem proletářské poezie. Její cíl byl v opaku: v zmnožení života, v zmnožení poezie o nové, svěží city, o nové pohledy na svět, svět nových vztahů a tvarů, jichž dosavadní lyrika nedbala. Šlo o demokratickou, sociální krásu, nic víc, nic míň. Že se přitom proklamovala třída této poezie, je jasné.

Takzvaná likvidace proletářské poezie nemá s tímto úsilím co činit. Likvidovala se jen hesla, jejichž nositelé buď zemřeli (Wolker), nebo zdeorientováni odešli stranou. Ale sociálnost poezie zůstává netknuta, zůstává otázkou lidské kvality každého tvůrce.

Poetismus. — Sociální charakter, cit, vůle ani nadání samo o sobě nestačí k básnění. Vážím si opravdu organizovaného tvárného úsilí těchto mladých, jejich péče o slovo, o nový jeho přízvuk, o nový charakter obrazu, asonance atd. V této práci je opravdu sociální, dělnický poměr k hmotě a nástroji. Technické úsilí generace Devětsilu znamená od-

poutání se od starých syntaktických a rytmických tradicí, zmodernizování slova i verše, je dobrým znakem školy.

Ale tyto klady jsou naprosto neodvislé od programu poetismu, od jeho hlásání „čistého“ umění, od jeho odbourávání myšlenkového a ideologického elementu. Tím, že Seifert s Nezvalem podepisují definici poezie jako smyslové hry, nezrazují po mém mínění komunismus, ale svůj vlastní talent, jenž jednoho dne bude syt krásných, nezávazných hříček a bude volat po vydatnějším pokrmu, než jsou „všecky krásy světa“, toto prastaré ragout, pro něž si vždycky raději půjdu k Baudelairovi (vzácné kytice, vůně ambry, hluboká zrcadla, hyacinty, lodi plující z konce světa, viz *L'invitation au voyage*) a abych byl modernější, mužnější, třeba k Londonovi. Myslím že tu jde o tentýž dočasný omyl, jakému propadla tzv. dekadence u nás. Stvořila si umělý svět únavy, hnusu, perverze, gotického šera, nakonec však se ukázalo, jak papírový svět to byl. Všichni příslušníci generace let devadesátých našli své místo v společenské organizaci, konformovali své umělecké výtěžky se svým lidským přesvědčením. Nejinaký šťastný konec bude patrně i údělem poetistů, i jejich raných dětí syntetistů. Poezie stejně jako život žádá si formy, ale forma bez opravdového ponoru do života není nic.

(Avantgarda 1, č. 5, červen 1925)

Každá doba přináší svou species, buď jednotný výtvar pro-
nikající všemi jejími částmi, anebo komplex výtvarů do jisté
míry stejnorodých. Ať už byla species dob minulých fantazie
jednostranně vypjatá, smutek kontemplanace či senzibility a
posléze útek od tohoto všeho k přírodě, je jisto, že dnešek je
docela jiný. Postrádá jakéhokoliv stylu, je neklidný a ne-
konečně rychlejší. Zdůrazňuje význam stroje, strojové výroby
a mechanizace vůbec. Přináší nanejvýš nejisté existenční pod-
mínky. To vše nezůstává bez vlivu na člověka. Člověk nabývá
moderní imaginace a mění se. Jeho záliby se nedají
srovnat se zálibami člověka minulého století. Je možno za-
znamenanat nepoměrně velikou diferencí názorovou a sen-
zibilní. Dřívější člověk miloval analytické konverzační
drama, psychologický román, kolové tance, ornament atd.
Dnešní člověk miluje kino, moderní tance, čistou komiku,
moderní lidovou píseň, sport. Tato rozlišnost zálib není toliko
rozlišností objektů, ale je — a v prvé řadě — rozlišností ná-
zorovou. S rychlejším tempem života přišel k plné platnosti
též nejdokonalejší smysl člověka: zrak. Senzace je většinou
charakteru vizuálního. Moderní člověk je především dokonalé
oko.

Tato okolnost se projevuje jasně i v umění. Umění je optič-
tější, pružnější, bohatší a sugestivnější. Nevytvořilo snad
pregnantní formy, která by byla adekvátním výrazem nového